DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.15674460 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଗଙ୍ଗଶିଉଳିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ବିବିଧ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନର ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା : ଅବବୋଧ ଓ ଅର୍ନ୍ତଦୃଷ୍ଟି

ବାବୁଲୁ ପଧାନ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ପ୍ରତିଭା ରାୟଙ୍କ ସାରସ୍ୱତ କୃତି 'ଗଙ୍ଗଶିଉଳି' ହେଉଛି ଏକ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ରେଖାଚିତ୍ର ଯେଉଁଠି ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରାମୀଣ ପ୍ରତିଭୂମିରେ ଘଟୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଅନ୍ୟାୟ କୁପ୍ରଥା, ଭେଦଭାବ ଓ ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଆଦିର ଗଭୀର ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ଆଲୋଚ୍ୟ ରଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ଲେଖିକା କିଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଛନ୍ତି । ନାୟିକା ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଚରିତ୍ରର ଜୀବନ-ସଂଘର୍ଷ ମାଧ୍ୟମରେ ନାରୀମାନଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା, ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ତଥା ସେମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସକାଶେ ଲଢୁଥିବା ସଂଗ୍ରାମର କାରୁଣ୍ୟ ଚିତ୍ର ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଗ୍ରାମୀଣ ଜୀବନାୟନରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଦଳିତ ସମସ୍ୟା ଓ ମାନବିକତା, ସାମାଜିକ ଅସମାନତାକୁ ଆଲୋକିତ କରାଯାଇଛି । ଗ୍ରାମୀଣ ଲୋକମାନେ ଶିକ୍ଷା ଅଭାବଯୋଗୁଁ ଧର୍ମାନ୍ଧତା, ଅନ୍ୟାୟ ଆଦିର ଶିକାର ହେବା, ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟି ଓ ପୁରୁଷ ଶାସିତ ସମାଜରେ ନାରୀକୁ ମିଳୁଥିବା ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଅନ୍ତଃସାର ବିଚାର କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନ, ଶିକ୍ଷା ସମସ୍ୟା, ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ନିଶା ସମସ୍ୟା, ଦଳିତ ସମସ୍ୟା, ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ପରମ୍ପରା ଓ ଐତିହ୍ୟ

ବିସ୍ମୟତାର ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ପ୍ରତିମା ପ୍ରତିଭା ରାୟ :

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କଥାସାହିତ୍ୟର ବାଙ୍ମୟରେ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ନାରୀ ପ୍ରତିଭାଙ୍କ ଉନ୍ମେଷ ଘଟିଛି ତାଙ୍କରି ଭିତରେ ପ୍ରତିଭା ରାୟ ଜଣେ ସ୍ୱର୍ଦ୍ଧିତ ଉଦ୍ଧାରଣ । ସ୍ୱକୀୟ ରଚନା କୌଶଳ, ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଚିନ୍ତାଧାରା, ନିର୍ଭିକ ଓ ଶାଣିତ ନାରୀବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ପାଇଁ ସେ ସମଗ୍ର ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ପାରମ୍ପରିକ, ଗତାନୁଗତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସହିତ ଆଧୁନିକ ଚିନ୍ତା ଓ ଚେତନା ସମ୍ମିଶ୍ରିତ କରି ଓଡ଼ିଆ କଥାସର୍ଜନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ବିନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି ଏକ ନିଜସ୍ୱ ଗେଲେକ୍ସି; ଯାହାର କାନ୍‌ଭାସ୍ ପାଠକଙ୍କୁ ଟାଣିନିଏ ଏକ ଅଦୃଶ୍ୟ ଅଥଚ ପରିଚିତ ଜୀବନ ଓ ଜଗତକୁ । ତାଙ୍କର କଥା-ବଳୟ ମଧ୍ୟରେ ସମାହିତ ଭାରତୀୟ ତଥା ଓଡ଼ିଶାର ଐତିହ୍ୟ, ପରମ୍ପରା ପ୍ରତି ପ୍ରୀତି, ସଂସ୍କୃତି ଓ ଜୀବନାୟନର ନାନ୍ଦନିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସୁପ୍ତ ମାନବ ପ୍ରାଣରେ ସୃଷ୍ଟିକରେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଆଲୋଡ଼ନ । ପୁରାଣ ଓ ପରଂପରା ସହ ଆଧୁନିକ ଜୀବନ ଓ ଜୀବିକାକୁ ସମନ୍ୱିତ କରି ମଣିଷ ଭିତରେ ହଜିଯାଉଥିବା ମାନବୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ କରିବା ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟରାଜିର ମୂଳ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at : https://pracheenews.com/

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15674460
Article No - BPP00311

ଯୋଗାଯୋଗ :
ବାବୁଲୁ ପଧାନ, ଗବେଷକ, ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ,
ଫକୀର ମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାଲେଶ୍ୱର
Email ID : padhanbabulu11@gmail.com
ORCID ID : https://orcid.org/0009-0000-3937-5270

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୪.୦୩.୨୦୨୫	୧୧.୦୪.୨୦୨୫	୨୫.୦୫.୨୦୨୫	୧.୦୬.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ପ୍ରଧାନ, ବାବୁଲ; ୨୦୨୫ । ଗଙ୍ଗଶିଉଳିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ବିବିଧ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନର ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା : ଅବବୋଧ ଓ ଅର୍ନ୍ତଦୃଷ୍ଟି । ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ । ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଖ, ପୃଷ୍ଠା :୫୪-୫୯ ।

ଜୀବନ ଓ ସମାଜର ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପଥରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଅନେକ ସମସ୍ୟା, କୁସଂସ୍କାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରି ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ ପୂର୍ବକ- ଏକ ସୁସଙ୍ଗଠିତ ସମାଜ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପରିକଳ୍ପନା କରନ୍ତି ଲେଖିକା ପ୍ରତିଭା ରାୟ । ପଦ୍ମ ପତ୍ରରେ ଟଳଟଳ ହେଉଥିବା ବର୍ଷାବିନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନକୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଥିବା ଶ୍ରୀମତୀ ରାୟ ଶବ୍ଦର ଚାରୁକଳାରେ ନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି ଏକ ସୁରମ୍ୟ ହର୍ମ୍ୟ ଯାହାର ଦିଗନ୍ତ ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ । ସେ ହର୍ମ୍ୟ ଭିତରେ କେବେ କେବେ ଆମେ ଖୋଜି ପାଇବା ନାରୀ ଜୀବନର ଅକୁହା ବେଦନାର ରକ୍ତାକ୍ତ ଛିଟା, ପୁଣି କେବେ ଖାଣ୍ଟି ଓଡ଼ିଆପଣର ମହମହ ବାସ୍ନା । ବାସ୍ତବରେ ପ୍ରତିଭା ରାୟଙ୍କ ସର୍ଜନ-ମାନସରୁ ସୃଷ୍ଟ ଅମ୍ଳାନ କୃତି ସମୂହ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାଇଲଖୁଣ୍ଟ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଗାଳ୍ପିକା, ଔପନ୍ୟାସିକା ଯଶ ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ବିହୀନ ନିଟୋଳ ସାହିତ୍ୟପଣକୁ ଆପଣେଇଥିବା ଆଲୋଚ୍ୟ ଲେଖିକାଙ୍କ ଅମ୍ଳାନ କୃତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଜନପ୍ରିୟ ତଥା ସୁରମ୍ୟ କୃତି ହେଉଛି ଉପନ୍ୟାସିକା 'ଗଙ୍ଗଶିଉଳି' ଯାହାକୁ ଉପଜୀବ୍ୟକରି ଆଲୋଚ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧର ପରିକଳ୍ପନା ।

ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ସ୍ୱରୂପ ଓ ଓଡ଼ିଆ କଥା ସାହିତ୍ୟରେ ତାର ବ୍ୟାପ୍ତି :

ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟରେ 'ସମସ୍ୟା' ଶବ୍ଦଟି ଜଟିଳ, ରହସ୍ୟମୟ, ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଏବଂ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ହୋଇପଡୁଛି । ସଂପ୍ରତି ଲୋକ ଜୀବନର ଏପରି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ର ନାହିଁ ଯାହା ଏହି ସମସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇନାହିଁ । ତାହା ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନ ହେଉ ଅବା ସହରୀ ଜୀବନ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ସ୍ଥଳରେ ଆମେ ବିବିଧ ସମସ୍ୟାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରିବା । ବିଶାଳ ଏବଂ ବିସ୍ତୃତ ସାର୍ବଜୀନନ ଲୋକ ଜୀବନକୁ 'ସମସ୍ୟା' ଭଳି ଏକ ଛୋଟ ଶବ୍ଦ ତା'ର ରଜ୍ଜୁରେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି । ସବୁବେଳେ ସମସ୍ୟାର କବଳରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ମଣିଷ କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତେ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ, ସେ ସେତେ ଅଧିକ ସମସ୍ୟାରେ ଫସିଯାଏ । ପ୍ରକୃତରେ, ସମସ୍ୟାଟି ମାନବ ଜୀବନର ଆରମ୍ଭ ସହିତ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥିଲା ଏବଂ ମଣିଷର ଛାୟା ଭାବରେ ରହିଗଲା କିନ୍ତୁ ଆଜି 'ସମସ୍ୟା' କେବଳ ମଣିଷର ଛାୟା ନୁହେଁ ବରଂ ତା'ର ଜୀବନର ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଂଶ ପାଲଟିଛି ।

ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ଲୋକ ଜୀବନରେ ଲାଗି ରହିଥିବା କଳଙ୍କ ଯାହା ଏହାକୁ ବିକୃତ କରୁଛି । ତେଣୁ ଏହା କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଚରଣରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଏକ ପରିସ୍ଥିତି କିମ୍ବା ଅବସ୍ଥା ଯାହା ସମାଜର ଆଦର୍ଶକୁ ପୂରଣ କରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଯାହା ସମାଜର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟିକରେ; ସେହିପରି ପରିସ୍ଥିତି କିମ୍ବା ଅବସ୍ଥାକୁ ଏକ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା କୁହାଯାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ଏହା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଲୋକଜୀବନରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଲେ ତାକୁ ଆମେ ଗ୍ରାମୀଣ ଜୀବନର ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା କହିପାରିବା । ତେଣୁ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ଶବ୍ଦଟି ସେହି ବିଷୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଯାହାକୁ ସାମାଜିକ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ଏବଂ ସମାଜ ପ୍ରତିକୂଳ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଏ । ବିଶ୍ୱରେ ଏପରି କୌଣସି ସମାଜ ନାହିଁ ଯାହା ସମସ୍ୟାରୁ ମୁକ୍ତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜ ତାହା ଗ୍ରାମୀଣ ସମାଜ ହେଉ ଅବା ସହରୀ ସମାଜ ହେଉ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛି ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ବିଦ୍ୟମାନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅନ୍ତତଃ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା କହିଲେ- ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାର ଅଭିପ୍ରାୟ ସେହି ଦଶା ଓ ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଏ ଯାହା ସମାଜର ଶକ୍ତି, ସମନ୍ୱୟ ଏବଂ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟ ଆଦି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟିକରେ । ଆଜିର ଯୁଗ ଜଟିଳ ସମସ୍ୟାର ଯୁଗ । ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳୁଥିବରୁ ଆମ ସାମ୍ନାରେ ଅନେକ ନୂତନ ସମସ୍ୟାର ଆବିର୍ଭାବ ଘଟୁଛି ଏବଂ ଏହି ଜୀବନ ଓ ଜଗତର ନାନାବିଧ ସମସ୍ୟାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଉପନ୍ୟାସ, ଗଳ୍ପ, ନାଟକ, କବିତା ଆଦି ରଚନା କରାଯାଉଛି । କାରଣ ସମାଜ ଜୀବନ ଭିତ୍ତିକ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବା ଓ ତା'ର ସମାଧାନ ନିମିତ୍ତ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଦେବା ସାହିତ୍ୟର ମୌଳିକ ଓ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଯଦି ଆମେ ଦେଖିବା ଓଡ଼ିଆ କଥାସାହିତ୍ୟରେ ଅନେକ ସ୍ରଷ୍ଟା ବିବିଧ ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ନିଜ ନିଜ ସାହିତ୍ୟ କୃତିର ବିନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଫକୀର ମୋହନଙ୍କ କାଳରେ ହେଉ ଅବା ତାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ହେଉ ଏହାର ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଆମେ ପାଇପାରିବା ନିଶ୍ଚୟ ।

ବିଶେଷତଃ ୧୯୬୦-୭୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ କଥାସାହିତ୍ୟକୁ ଯଦି ଆମେ ସମାଲୋଚନାର ପରିଧି କେନ୍ଦ୍ରିତ କରିବା ତେବେ ଏହି ରଚନାର ଧାରା ବ୍ୟାପକ ରୂପ ନେଇଛି ବୋଲି ମନେହୁଏ । କଥାକାର ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି, ହୃଷିକେଶ ପଣ୍ଡା, ଶାନ୍ତନୁ କୁମାର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ବୀଣାପାଣି ମହାନ୍ତି, ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରା, ବିଭୂତି ପଟ୍ଟନାୟକ, ସରୋଜିନୀ ସାହୁ, ଭୀମ ପୃଷ୍ଟି, ଅରବିନ୍ଦ ରାୟ, ଆଦିତେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ଆଦି ସ୍ରଷ୍ଟାଗଣ ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନ ତଥା ସହରୀ ଜୀବନର ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଉପନ୍ୟାସ ଗଳ୍ପ ଆଦି ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଫଳସ୍ୱରୂପ ନାରୀଶିକ୍ଷା ସମସ୍ୟା, ବିସ୍ଥାପନ ସମସ୍ୟା, ଦାଦନ ସମସ୍ୟା, ବିବାହ ସମସ୍ୟା, କୃଷି ସମସ୍ୟା, ନକ୍ସଲ ସମସ୍ୟା, ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ସମସ୍ୟା ଆଜି ଓଡ଼ିଆ କଥାସାହିତ୍ୟର ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ସମାଜ-ଜୀବନ ଭିତ୍ତିକ ଓ ଶାଣିତ କରିଛି । ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଏହିସବୁ ସମସ୍ୟା ଦେଖା ଦେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟତଃ ଏହି ସବୁ ସମସ୍ୟାରେ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ ହେଉଛି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଓ

ଏହି ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନର ବିବିଧ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଲେଖିକା ପ୍ରତିଭା ରାୟ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ଉପନ୍ୟାସିକା ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ।

ଗଙ୍ଗଶିଉଳିରେ ରୂପାୟିତ ବିବିଧ ଗ୍ରାମ୍ୟ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା :

ପ୍ରତିଭା ରାୟଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସିକା ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ନିଛକ ଗାଉଁଲି ଜୀବନ ଓ ସମାଜର ମାର୍ମିକ ସତ୍ୟତାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ଏକ ସନନ୍ଦ । ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଲେଖିକା ଜଣେ ଗ୍ରାମୀଣ ନାରୀ ଜୀବନର ଅନେକ ଅକୁହା ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା ସହ ବିବିଧ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେ କେମିତି ଯୁଦ୍ଧର ଡାକରା ଦେଇଛି ଓ ପରିଶେଷରେ ବିଜୟ ଲାଭ କରିଛି ତାହା ଜଣାଇଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଜଣେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ନାରୀ ପାରିବାରିକ, ସାମାଜିକ ଆଦି ସ୍ତରରେ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାଏ ଯାହା ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ମଧ୍ୟ ଭୋଗିଛି ଅନାୟାସରେ । ଯାହାର ସମ୍ୟକ୍ ଆଲୋଚନା ନିମ୍ନରେ କରାଗଲା-

(କ) ନାରୀଶିକ୍ଷା ସମସ୍ୟା :

ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣ କଥା ଆସିଲେ ହଠାତ୍ ମନକୁ ଆସେ ନାରୀଶିକ୍ଷା । ଶିକ୍ଷା ହେଉଛି ଏପରି ଏକ ଆୟୁଧ ଯାହା ସାରା ବିଶ୍ୱକୁ ବଦଳେଇ ଦେଇପାରେ । କୁହାଯାଏ- "ତୁମେ ଯଦି ଗୋଟେ ପୁରୁଷକୁ ଶିକ୍ଷିତ କରାଅ ତେବେ ତୁମେ ଗୋଟେ ପୁରୁଷକୁ ହିଁ ଶିକ୍ଷିତ କରାଇଲ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଯଦି ଗୋଟେ ନାରୀକୁ ଶିକ୍ଷିତ କରାଇବ ତାହାଲେ ତୁମେ ସମଗ୍ର ଗୋଟିଏ ପିଢ଼ିକୁ ଶିକ୍ଷିତ କରାଇଲ ।" ମାତ୍ର ସମାଜର ବିବିଧ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ, ଦୁର୍ବଳ ମାନସିକତା ପାଇଁ ଆଜି ପ୍ରାୟ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଅଧା ପ୍ରତିଶତ ନାରୀ ଅଶିକ୍ଷିତ । ଏମାନେ ନିଜର ଅଧିକାର, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଅବଗତ ନୁହଁନ୍ତି । ସମାଜର ମନୁଷ୍ୟକୃତ ନୀତିନିୟମରେ ଏମାନେ ପରିଚାଳିତା । ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ବର୍ତ୍ତମାନ ନାରୀଶିକ୍ଷା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସମସ୍ୟାର ରୂପ ନେଇଛି । ନାରୀକୁ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତିଠାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବାର ଅନେକ କାରଣ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ । ସମାଜରେ କନ୍ୟା ଜନ୍ମକୁ ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ ନାହିଁ ବରଂ ବୋଝ ସଦୃଶ ଜଣାଯାଏ । ଏଭଳି ମାନସିକତା ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଜଠାରୁ ନାରୀ ଶିକ୍ଷା ଅପେକ୍ଷା ଆଶାତୀତ । ଶିକ୍ଷାଗତ ଅଭାବର ଫଳସ୍ୱରୂପ ନାରୀ ଅନ୍ଧ ଭାବେ ସମାଜର ନୀତିନିୟମ ତଥା ଧାର୍ମିକ ବିଧିବିଧାନକୁ ଯୁକ୍ତିରହିତ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । ନିଜସ୍ୱ ଅସୁବିଧାର କାରଣରକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ନାରୀ ନିଜର ମତକୁ ଦୃଢ଼ଭାବେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରେନି କିମ୍ବା ନିଜକୁ ସମାଜ ସମ୍ମୁଖରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିପାରେନା । ଆଗକୁ ଅଗ୍ରଗତି କରିବା ରାସ୍ତାରେ ନାରୀ ହୋଇପଡ଼େ ଅକ୍ଷମ ।

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନାରୀଶିକ୍ଷାର ସ୍ତର ବହୁ ମାତ୍ରାରେ ବଢ଼ିଥିଲେ ହେଁ ଅଶିକ୍ଷିତ ନାରୀଙ୍କ ହାର ମଧ୍ୟ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ଶିକ୍ଷା ସମସ୍ୟାର ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପଟରେ ଅନେକ କାରଣ ନିହିତ । ଏହି କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିକା ପ୍ରତିଭା ରାୟ ନିଜ ଉପନ୍ୟାସ ଗଙ୍ଗଶିଉଳିରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଉପନ୍ୟାସିକାକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ନାରୀ ଶିକ୍ଷାର ବାଧକ ରୂପେ ଯେ ପରିବାର, ସମାଜ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ଏହା ପ୍ରତୀୟମାନ ହେବା ବିଧେୟ । ନାରୀ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କଲେ ପରିବାରରେ ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେବନାହିଁ । ନାରୀର ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ବଢ଼ିବ। ଗୃହର ନୀତି ନିୟମକୁ ବେଖାତିର କରିବ । ଏଭଳି ଅନେକ ଭ୍ରାନ୍ତଧାରଣା ସମାଜ ଏବଂ ପରିବାର ଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରେ କୌଣସି ଯୌକ୍ତିକତା ନଥାଏ । ତାକୁ ତା'ର ଶୈକ୍ଷିକ ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରାଯାଏ । 'ଗଙ୍ଗଶିଉଳି' ଉପନ୍ୟାସିକାରେ ଶିକ୍ଷା ଏହି ଅଭାବ ଜନିତ ପରିଣତି ସହ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ତଥା ଉପଯୋଗିତାର ସୁନ୍ଦର ରୂପଚିତ୍ର ଶିଉଳି ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଲେଖିକା ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତିର ଅଦମ୍ୟ ଆକାଂକ୍ଷା ପାଇଁ ଶିଉଳି ସ୍ୱାମୀର ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ମଧ୍ୟ ବରଣ କରିବାକୁ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେଇନାହିଁ । ଶିଉଳି ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱାମୀ ସହ ପରିବାର ସହ ସଂଘର୍ଷରତ ତଥାପି ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତିର ନିଶା ତା ମନରୁ ଖସିନାହିଁ । ଶିଉଳି ନିଜେ ଅଶିକ୍ଷିତ ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ହାସଲ କରିଛି । ତେଣୁ ନାରୀ ଜୀବନରେ ଶିକ୍ଷାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର ଉପଯୋଗିତା ସମ୍ପର୍କରେ ସମାଜକୁ ସଚେତନ କରାଇଛି । ମାତ୍ର ଶିଉଳିର ସ୍ୱାମୀ ଏସବୁକୁ ଦୃଢ଼ ବିରୋଧ କରିଛି । ଲେଖିକାଙ୍କ ଭାଷାରେ- "ଗୋବିନ୍ଦ ଖିଙ୍କାରି ଉଠି କହିଲା- ମାଇପିଟା ପାଠପଢ଼ି କ'ଣ ନାଟ ସାହାବ ହବୁ ? କେତେଥର ମନା କଲିଣି ପାଠପଢ଼ି ଯିବୁ ନାଇଁ ବୋଲି । ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ମାଇପେ ଲାଜ, ସରମ ଛାଡ଼ି ବେମୁରୁବା ହୁଅନ୍ତି, ନାଁ ପକାନ୍ତି, ମାନ ମହତକୁ ପୋଡ଼ି ଖାଆନ୍ତି । ତୋର କ'ଣ ସେଇଆ ମନ ହଉଛି ?"(୧)

ଯେଉଁ ନାରୀ ସମାଜର ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ପାରହୋଇ ଶିକ୍ଷା ଲାଭକରି ନିଜ ଆଶା ଓ ଅଭିଳାଷକୁ ପୂରଣ କରିପାରିଛି, ବିଭିନ୍ନ ଉଚ୍ଚ ପଦ ପଦବୀରେ ରହି ନିଜ ପାରଦର୍ଶିତାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିପାରିଛି ତଥା ସମାଜ ପାଇଁ ବିବିଧ ଉନ୍ନତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିଛି ସେ ହିଁ ଶିକ୍ଷିତ ବୋଲି ଆମେ କହିପାରିବା । ସେ ନିଜକୁ କେବେ ପୁରୁଷଠାରୁ କମ୍ ବୋଲି ଭାବେନି । ଯାହା ଶିଉଳି ଚରିତ୍ରର କୋଣ ଅନୁକୋଣରେ ଆମେ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରିବା ନିଶ୍ଚୟ । ଶାଶୁ ଏବଂ ସ୍ୱାମୀ ଶିଉଳିର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତି

ପ୍ରତିକୂଳ ମନୋଭାବ ପୋଷଣ କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ନିମିତ୍ତ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଛି । ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜିତ କଣ୍ଟକିତ ରାସ୍ତାରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ୁଛି ଓ ସଫଳ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି ।

(ଖ) ଜାତିପ୍ରଥା ସମସ୍ୟା :

ଆମର ଭାରତ ଭୂଖଣ୍ଡ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବାର ପଚାଶ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସମୟ ବିତିଗଲାଣି କିନ୍ତୁ ଆଜି ମଧ୍ୟ ସମାଜରେ ଜାତିପ୍ରଥାର ବିଷ ରହିଛି । ଏହି ସମସ୍ୟା କେବଳ ଯୁବପିଢ଼ିଙ୍କୁ ନୁହେଁ ବରଂ ସମଗ୍ର ସମାଜକୁ ଚିନ୍ତାରେ ପକାଇଛି । ଶାହୁ ମହାରାଜ, ମହାତ୍ମା ଫୁଲେ, ଡକ୍ଟର ବାବା ସାହେବ ଆମ୍ବେଦକରଙ୍କ ଭଳି ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଜାତିପ୍ରଥାକୁ ଦୂର କରିବାପାଇଁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସଫଳ ହୋଇନଥିଲେ । ଦୁଃଖର ବିଷୟ ହେଉଛି ଆଜି ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଶିକ୍ଷା ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ବ୍ୟାପି ଚାଲିଛି କିନ୍ତୁ ଆମେ ଜାତିପ୍ରଥା ଭଳି ସମାଜ-ଧ୍ୱଂସକାରୀ ସମସ୍ୟାକୁ ଦୂର କରିପାରି ନାହୁଁ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟଙ୍କ ମୌଳିକ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ସାମାଜିକ ଏବଂ ଧାର୍ମିକ ବିବିଧତା । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟଙ୍କ ଦୟନୀୟ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଉନ୍ନତ ନହୁଏ, ସେମାନଙ୍କୁ ସାମାଜିକ ସମାନତାର ମାନ୍ୟତା ଦିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଦଳିତ ଜୀବନର ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଏହି ଉପନ୍ୟାସିକା ରଚିତ । ଏହି ସମସ୍ୟା ଯୁବପିଢ଼ିକୁ କିପରି ପ୍ରଭାବିତ କରୁଛି ତାହା ସମୀକ୍ଷାଧୀନ ଉପନ୍ୟାସିକା ମାଧ୍ୟମରେ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ପ୍ରତିଭା ରାୟ ।

ଆଲୋଚ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସରେ ଘନିଆ ଓ ଶିଉଳି ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଲେଖିକା ଜାତିପ୍ରଥା ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିଛନ୍ତି । ଲେଖିକାଙ୍କ ମତରେ ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମଣିଷ । ଭଗବାନ ହେଉଛନ୍ତି ମଣିଷର ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ଓ ତାଙ୍କ ଅନୁସାରେ ମଣିଷର ଦୁଇଟି କେବଳ ଜାତି ଅଛି- ଗୋଟେ ପୁରୁଷ ଓ ଆଉ ଗୋଟେ ସ୍ତ୍ରୀ । ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଘନିଆ ନୀଚକୁଳରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ପରୋପକାରୀ ସଚ୍ଚୋଟ ମଣିଷ । ମାନବିକତାର ମାନଦଣ୍ଡରେ ଯଦି ଘନିଆକୁ ମପାଯାଏ ତେବେ ସେ ଉଚ୍ଚ ଜାତିର ମଣିଷଙ୍କଠାରୁ ଢେର ଓଜନିଆ ହେବ। କାରଣ ମଣିଷ ତାର କର୍ମକୁ ନେଇ ଉଚ୍ଚ, ନୀଚ ରୂପେ ଗଣ୍ୟ ହୁଏ ତାର ଜାତିକୁ ନେଇ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ନୀଚ ଜାତିରେ ଜନ୍ମିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଘନିଆ ନିଜ ପ୍ରେମକୁ ହରେଇଛି । ଜାତିଆଣ ଭେଦଭାବ ମାଟିରେ ମିଶେଇ ଦେଇଛି ଶିଉଳି ଓ ଘନିଆର ପ୍ରେମର ପୃଥିବୀକୁ । ଉଚ୍ଚ ଜାତିରେ ଜନ୍ମିଥିବା ଶିଉଳିର ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି ତାହାରି ସମକକ୍ଷ ଜାତିର ଏକ ଶିକ୍ଷିତ ଅଥଚ ମଦୁଆ, ମାନବିକତା ଶୂନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦ ସହ । ଶିଉଳି ହରେଇଛି ନିଜର ମନର ମଣିଷକୁ । ଘନିଆ ଓ ଶିଉଳି ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଜାତିଗତ ବୈଷମ୍ୟ ଟାଣିଦେଇଛି ଏକ ବିଚ୍ଛେଦର ରେଖା । ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଉଭୟେ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏ ଜାତିଆଣ ମନୋଭାବକୁ ଦୂର କରିବା ସକାଶେ ହୋଇଛନ୍ତି ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ । ଆଗାମୀ ପିଢ଼ିଙ୍କ ସକାଶେ ଏକ ଜାତିଗତ ବୈଷମ୍ୟ ବିହୀନ ସମାଜ ଗଢ଼ିବା ଉଭୟଙ୍କ ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପାଲଟିଛି । ଘନିଆ କହିଛି- “ଆମରି ମନର ଆଶା, କାମନା, ଛାତି ତଳର ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସକୁ ଢାଳି ଆମକୁ ରାସ୍ତା ତିଆରି କରିବାକୁ ହେବ । ସେଇ ରାସ୍ତାରେ ହସି ହସି ଜାତିଆଣ ଭେଦ ଭୁଲି ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ ଚାଲିବେ କେତେ ଘନିଆ ଭାଇ ଓ କେତେ ଶିଉଳି । ତାଙ୍କର ସୁଖର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ, ଆମ ଭଲପାଇବାର ମଶାଣି ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଆମେ ହସିବା- ନୂଆ ରାଇଜ ଗଢ଼ିବା ।”[୨]

ସାମାଜିକ ବିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉଚ୍ଚ ବର୍ଗର କୁଠାରଘାତରେ କେମିତି ସରଳ ନିରୀହ ଛୋଟ ଜାତିର ମଣିଷର ସୁନାର ସଂସାର ଉଚ୍ଛୁଳି ପାଉଁଶ ପାଲଟିଯାଏ ତାହା ଆମେ ଉକ୍ତ ଉପନ୍ୟାସରେ ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ଘନିଆ ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ । ମହାନ୍ତି ଘରର ସାନ ବାବୁଙ୍କ ବାହାରରେ ଅଇଁଠା ପତ୍ର ଉଠେଇବା ପାଇଁ ଘନିଆ ମନା କରିଥିବାରୁ ବୁଢ଼ା ମହାନ୍ତି, ଲୋକ ଲଗେଇ ତାର ଘରପୋଡ଼ି ଦେଇଛି । ଘନିଆ ହରେଇଛି ତାର ବାପା ଓ ଘରକୁ । ପୁନଶ୍ଚ ଶିଉଳି ସରକାରଙ୍କ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଧାଇ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ନେଇଛି ଓ ଅଶିକ୍ଷିତ ହରିଜନ ସାହିରେ ଲୋକଙ୍କ ସେବା କରିଛି । ସେମାନେ କେମିତି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ନିୟମକୁ ମାନି ଚଳିବେ, ଗର୍ଭିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ନିଜର କେମିତି ଯତ୍ନ ନେବେ ସେ ସବୁ ବିଷୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଚେତନ କରେଇଛି । ମାତ୍ର ଶିଉଳି ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ପୁରସ୍କାର ପରିବର୍ତ୍ତେ ପାଇଛି ତିରସ୍କାର । ତାର ସ୍ୱାମୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଓ ଶାଶୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଛି ଘରୁ ବିତାଡ଼ିତ । ସମାଜର କଠୋର ନିୟମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ ପୂର୍ବକ ସେ ଯାଇ ରହିଛି ପାଣସାହିରେ; ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାଜ-ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତକୁ ଫେରେଇ ଆଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

ବାସ୍ତବରେ ମଣିଷର କୌଣସି ଜାତି ନଥାଏ । ମଣିଷ ଜାତି ତିଆରି କରେ, ଭଗବାନ ନୁହେଁ । ଜାତି ଅଜାତିର ଭେଦଭାବଭୁଲି ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ସଦ୍‌ଭାବନା ଓ ସମନ୍ୱୟର ସେତୁ ନିର୍ମାଣ କରିବା ହେଉଛି ଉକ୍ତ ଉପନ୍ୟାସର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ତ ଶିଉଳି ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ କହିଛି- “ମା’ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚଣ୍ଡାଳ ସାଇରେ ବୁଲନ୍ତି । ଚଣ୍ଡାଲୁଣୀ ହାତରୁ ଭୋଗ ଖାଆନ୍ତି । ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଶବର ଘରେ ପୂଜା ପାଉଥିଲେ । ବାଲିଗାଁର ଦାସିଆ ଭୋଇ ଠାରୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଭୋଗ ଖାଇଥିଲେ । ଏ କଥା କ’ ମିଛ ? ଜାତି ଅଜାତିର ଭେଦ

ମଣିଷ କରିଛି । ଠାକୁର କରିନାହାନ୍ତି । ଏଥର ଚାଲ । ମନରୁ ସେ ଭୁଲ୍ ଧାରଣା ଦୂର କର ।"(୩)

(ଗ) ଯୌତୁକ ସମସ୍ୟା :

ଭାରତୀୟ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମଣିଷ ଯେଉଁସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛି ତାହାରି ମଧ୍ୟରୁ ଯୌତୁକ ସମସ୍ୟା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମସ୍ୟା ରୂପେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛି । ଏହାର ସାମାଜିକ ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁଳି ଭୀତିପ୍ରଦ ସେହିଭଳି ଦୁଃଖଦ। କାରଣ ଏକାଧିକ କନ୍ୟାଙ୍କର ଦରିଦ୍ର ପିତାମାତା ଏହାକୁ ଅଭିଶାପ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି । ଏପରିକି ସମସ୍ୟା ଜର୍ଜରିତ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ସନ୍ତାନକାମୀ ପିତା-ମାତା ଆସୂତିକାଗୃହରେ ପୁତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତେ କନ୍ୟାର ପ୍ରଥମ କ୍ରନ୍ଦନ ଶୁଣିଲେ ଭୟତ୍ରସ୍ତ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି । କାରଣ ବିଧାତାର କନ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି ଏକ ବରଦାନ ନହୋଇ ତାହା ଅଭିସମ୍ପାଦ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହେଉଛି । କନ୍ୟାଟିର ପରିଣୟ ପର୍ବ ସହିତ ଯୌତୁକର ସମ୍ପର୍କ ଯେଉଁଳି ଭାବରେ ଘନୀଭୂତ ହୋଇଉଠିଛି ତାହାଦ୍ୱାରା ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମାଜ ଏକ ଏକ ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛି ।

ଆଜିକାଲି ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକମାନେ ଯେପରି ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ଯୌତୁକ ଦାବିକରି ଆସୁଛନ୍ତି, ତାହା ଭାବିଲେ ମନରେ ବିସ୍ମୟ ଜାତ ହେଉଛି । ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଯୁଗରେ ଯୌତୁକ ଏକ ସାମାଜିକ ବ୍ୟାଧିରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଛି । ରୋଗ ଯେପରି ଶରୀର ଅବକ୍ଷୟ ଘଟାଏ, ଯୌତୁକ ସେହିପରି କନ୍ୟା ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଦୁର୍ବଳ ଓ ସମାଜକୁ ନଷ୍ଟଭ୍ରଷ୍ଟ କରି ଦେଉଛି । ଯୌତୁକ ଅଭାବରୁ କନ୍ୟା ପିତା ମନପସନ୍ଦ ବରଟିଏ ଖୋଜି ପାଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଯୌତୁକ ଦାନର କ୍ଷମତା ଅଭାବରୁ କେଉଁଠି ଅବିବାହିତା କନ୍ୟା ଗୃହକୋଣରେ ନୀରବରେ ବସି ଅଶ୍ରୁ ଗଡ଼ାଉଛି ତ କେଉଁଠି ବୃଦ୍ଧ ପିତାମାତା କନ୍ୟାର ବିବାହ କରି ନପାରି ଗଭୀର ମନୋବେଦନାରେ କାଳାତିପାତ କରୁଛନ୍ତି । ପୁଣି କେଉଁଠି ଯୌତୁକ ଦାବି ଅପୂରଣୀୟ ରହିଲେ ବିବାହ ବେଦୀରୁ ବର ବାହୁଡ଼ି ଯାଉଛି । ଏହି ଯୁଗ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଚିତ୍ରକୁ ପ୍ରତିଭା ରାୟ ନିଜ ଲେଖନୀ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ବଳିଷ୍ଠ ଭାବରେ । ଯାହାର ନିଚ୍ଛକ ପ୍ରତିଛବି ଦେଖିପାରିବା ଆଲୋଚ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସରେ । ମାଗୁଣି ପ୍ରଧାନର ଝିଅ ଶିଉଳିର ବିବାହ ଠିକ୍ ହୋଇଛି ସହରରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଗୋବିନ୍ଦ ସହ । ଗୋବିନ୍ଦ ଜଣେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକ କିନ୍ତୁ ନିଶାସକ୍ତ ମଣିଷ । ଶିଉଳିର ବିବାହରେ ଯୌତୁକ ଦେବା ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଛି ଅନେକ ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା । ମାଗୁଣିର ମୁଣ୍ଡରେ ଅକାଳେ ଚଡ଼କ ପଡ଼ିଛି । ଲକ୍ଷାଧିକ ଟଙ୍କା କେଉଁଠୁ ଆଣିବ, କେମିତି ଆଣିବ ତାହା ତା' ପାଇଁ ପାଲଟିଛି ଏକ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ? ମାଗୁଣି ବାଧ୍ୟ ବାଧକତାର ସହ ନିଜ ପୂର୍ବଜ ରଖିଯାଇଥିବା ଜମିକୁ ବନ୍ଧା ପକେଇବା ପାଇଁ ଭାବିଛି ମହାନ୍ତି ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ । କିନ୍ତୁ ଶିଉଳି ପଛରେ ଆଉ ପାଞ୍ଚ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଚଳିବେ କେମିତି ? ତାଙ୍କର ବାହାଘର ହେବ କେମିତି ? ସର୍ବସ୍ୱ ଯଦି ଶିଉଳିର ବାହାଘରରେ ଚାଲିଯାଏ । ଏପରି ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱାତ୍ମକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସହାୟତାର ହାତ ବଢ଼େଇଛି ଘନିଆ । ନିଜର ଯେତେ ସବୁ ଜମିକୁ ମହାନ୍ତିବାବୁ ପାଖରେ ବନ୍ଧା ପକାଇ ଶିଉଳିର ବିବାହ କରେଇଛି ଯାକ ଯମକରେ । ସୁତରାଂ ଆମେ ଯଦି ଏହି ପ୍ରଥାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧ୍ୱଂସ କରିଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ତେବେ ନୂଆ ପିଢ଼ିକୁ ଏହି ଅସାଧ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେବା ଜରୁରୀ । ଯୌତୁକ ଏକ ଗଭୀର ସମସ୍ୟା ଯାହା ମାନବ ଅଧିକାର ଭଙ୍ଗ କରେ । ଏହି ପ୍ରଥାକୁ ଅନ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ସମାଜ, ଆଇନ ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ମିଶି ଏକାଠି କାମ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯାହା ପ୍ରତିଭା ରାୟ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଉକ୍ତ ରଚନାରେ କହିଛନ୍ତି ।

(ଘ) ନିଶା ସମସ୍ୟା :

ସଂପ୍ରତି ବିଶ୍ୱର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ନିଶା ସମସ୍ୟା ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା ରୂପେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛି । ଅଧିକାଂଶ ଯୁବପିଢ଼ି ଏହି ନିଶା ଜାଲରେ ଫସି ରହି ହନ୍ତସନ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି । ସମାଜର ଯୁବକ ଠାରୁ ବୃଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଶା ଏବଂ ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ନିଜ ଜୀବନକୁ ମୃତ୍ୟୁରେ ଅତଳ ତଳକୁ ଠେଲି ଦେଉଛନ୍ତି । ଏହି ସମସ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ସାମାଜିକ ବିଧିବ୍ୟସ୍ଥା କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହେବା ସହ ଅନେକ ଧନଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହେଉଛି । ସାଧାରଣତଃ ଆଜିର ସମାଜରେ ମଦ୍ୟପାନ, ତମାଖୁ-ଗୁଟଖା ଖାଇବା, ସିଗାରେଟ ଟାଣିବା ଏକ ଫ୍ୟାଶନ ପାଲଟିଛି । ଫଳସ୍ୱରୂପ, ମଣିଷ ଅନେକ ରୋଗର ଶିକାର ହେଉଛି । ଆଜିର ପିଢ଼ିଙ୍କ ଏହି ନିଶା ଯୋଗୁ ପରିବାର ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡୁଛି । ଆଜିର ଯୁବପିଢ଼ି ଆସନ୍ତାକାଲିର ନାଗରିକ ଏବଂ ସେ ଏହି ନିଶାର ଜାଲରେ ଫସି ରହିଛନ୍ତି । ଏହା ସମାଜ ଏବଂ ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଯୁବପିଢ଼ିଙ୍କ ନିଶା ନିବାରଣର ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ପରିବାର ଚିନ୍ତିତ, କାରଣ ଏହି ସମସ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ଯୁବକଙ୍କ ପରିବାର ଏବଂ ବୈବାହିକ ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହେଉଛି । ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଲୋକଙ୍କୁ ସଚେତନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକ ଲେଖକ ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରିଛନ୍ତି । ଯାହାର ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ସ୍ୱାକ୍ଷର ବହନକରେ ଉକ୍ତ ଉପନ୍ୟାସରେ । ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁରେ ମଦ୍ୟପ ସ୍ୱାମୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଶିଉଳି ଉପରେ କରିଥିବା ନିର୍ମମ ଅତ୍ୟାଚାର ପାଠକର ଚକ୍ଷୁକୁ ଆର୍ଦ୍ର କରିଦେବ ନିଶ୍ଚୟ । ବାପରର ସମସ୍ତ ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ତ୍ୟାଗକରି ଶିଉଳି ଗୋବିନ୍ଦ ସହ ଘର ସଂସାର କରିବାକୁ

ଆସିଥିଲା । ମାତ୍ର ଗୋବିନ୍ଦର ମଦ୍ୟପାନ ଅଭ୍ୟାସ ଓ ପାଶବିକ ଅତ୍ୟାଚାର କୁଠାରଘାତରେ ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ପାଣି ଫୋଟକା ସଦୃଶ ଫାଟିଯାଇଛି । ମଦ ପିଇବା ସକାଶେ ନବବିବାହିତା ପତ୍ନୀର ସକଳ ଅଳଙ୍କାରକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଗୋବିନ୍ଦ ସବୁକୁ ବିକ୍ରି କରିଛି । ଶିଉଳି ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରି ଗୋବିନ୍ଦକୁ ଠିକ୍ ରାସ୍ତାକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ସତତ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିବଦଳରେ ସେ ପାଇଛି ତା'ର ଗୋରା ପିଠି ଓ ଦେହରେ ଅନେକ ଭୟଙ୍କର ମାଡ଼ର ଦାଗ ଓ କ୍ଷତାକ୍ତ ଚିହ୍ନ । କେତେବେଳେ ଲହୁ ଲୁହାଣ ହୋଇଛି ତ କେତେବେଳେ ପଥରପାଲଟି ଅହଲ୍ୟା ପରି ସବୁକିଛିକୁ ସହିଯାଇଛି । ତଥାପି ସେ ନିଜର ମନୋବଳ ହରେଇନି, ଦୃଢ଼ ଆଶା ନିଶ୍ଚୟ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଗୋବିନ୍ଦକୁ ଠିକ୍ ରାସ୍ତାକୁ ଆଣିବ । ଏପରିକି ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ ମଦ ପିଇବା ନ ଛାଡ଼ିବ ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ମାତୃତ୍ୱ ସୁଖରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବ ବୋଲି ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛି । ବାସ୍ତବରେ ଶିଉଳି ଚରିତ୍ର ସେହି ଆଧୁନିକ ନାରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଛି ଯେଉଁମାନେ ମଦ୍ୟପ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ନିତ୍ୟ ଜର୍ଜରିତ। ନିଶା ସେବନ ଆଧୁନିକ ସମୟରେ କେମିତି ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା ରୂପରେ ଉଭା ହୋଇଛି ଓ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ପରିବାରକୁ ଧ୍ୱଂସ ବିଧ୍ୱଂସ କରି ଦେଉଛି ତାହାକୁ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଯାଇ ଲେଖିକା କହିଛନ୍ତି- "ଆମ ଦେଶରେ ଶହଶହ ଗିରସ୍ତ ମଦ ଖାଆନ୍ତି । ମାତାଲ୍ ହୁଅନ୍ତି ସବୁଦିନ ରାତିରେ। ଫି ବରଷ ଛୁଆ ଜନ୍ମ କରନ୍ତି, ମାଇପ ବାଦକା ପଡ଼ିଲେ ପଇସାଟିଏ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିପାରନ୍ତିନି ନାହିଁ ଓଷୁଧ ପାଣିରେ । କରଜ କରି ବୁଡ଼ି ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।"(୪)

ସୁତରାଂ ପ୍ରଜ୍ଞାଶୀଳ ଲେଖିକା ପ୍ରତିଭା ରାୟ ଗ୍ରାମୀଣ ଜୀବନର ବିବିଧ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାର ସତ୍ୟ ଚିତ୍ରଣ କରି ସମାଜକୁ ଏହାର ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଇଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନର ଦୁଃଖ, ଯନ୍ତ୍ରଣା, ଅନ୍ୟାୟ, ଅନ୍ତର୍ଜ୍ୱାଳା ଓ ସଂଘର୍ଷକୁ ନିଜସ୍ୱ ଲେଖନୀର ସ୍ପର୍ଶଦେଇ ସାହିତ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ସର୍ବଜନହିତାୟୀ ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ କେବଳ ମନୋରଂଜନ ନୁହେଁ, ବରଂ ସମାଜ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅସ୍ତ୍ର ଭାବେ କାମ କରିଥାଏ ତାକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବାରେ ସେ ତିଳେମାତ୍ର ଭୁଲ୍ କରିନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହି ପ୍ରକାର ସାହିତ୍ୟ ଗ୍ରାମୀଣ ଜୀବନର ସମସ୍ୟାକୁ ଦୂର କରିବା ଓ ଏକ ସୁନ୍ଦର, ସମୃଦ୍ଧ ଗ୍ରାମ ଗଢ଼ିବାରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିଭାଇବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ ।

ସଙ୍କେତ ସୂଚୀ :

(୧) ରାୟ, ପ୍ରତିଭା, ଗଙ୍ଗଶିଉଳି, ଆଦ୍ୟା ପ୍ରକାଶନୀ, ୨୭, ଗଜପତି ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୫, ଓଡ଼ିଶା, ପଞ୍ଚଦଶ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୨୩, ପୃ-୭୭

(୨) ତତ୍ରୈବ - ପୃ-୬୧

(୩) ତତ୍ରୈବ - ପୃ-୬୯

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

(୧) କର, ବାଉରୀବନ୍ଧୁ - ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, କଟକ-୨୦୦୪

(୨) ନାୟକ, ରଞ୍ଜିତା - ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସର ଇତିବୃତ୍ତ, ଓଡ଼ିଶା ବୁକ ଷ୍ଟୋର, କଟକ-୧୯୯୧

(୩) Ahuja, Ram-Social Problems in India, Rawat Publications, Satyam Apartment, Sector-3, Jawahar Nagar, Jajpur-302004, India

❖ ❖ ❖